

Ti Koze sou Lasante 1 Kontrasepsyon ann ijans.

Ki lè ?

Ou mèt lanse ti koze sa a avèk yon ti gwoup moun, nenpòt ki lè. Ou mèt lanse ti koze sa a avèk yon pasyan tou, si li te fè bagay san pwoteksyon, oubyen sibi kadejak mwens pase 5 jou anvan ti koze sa a. Sonje tou, se pasyan an ki konnen sa ki pi bon pou li, se li k ap pran desizyon sou sa l ap fè ak kò li.

Kisa ?

Kontrasepsyon ann ijans se yon seri ti grenn yon fanm ka pran pou li pa ansent apre li fin fè bagay san pwoteksyon.

Poukisa ?

Kontrasepsyon ann ijans pèmèt yon fanm chwazi si li vle vin ansent ou non, menm si li pa te pran prekosyon pandan li t ap fè bagay. Sa ap itil sitou pou fanm ki pa kapab pwoteje tèt yo lè y ap fè bagay ak mari yo, oubyen menaj yo, oubyen pou fanm yo fose fè bagay, kit se ak mari yo, menaj yo, oubyen ak yon lòt gason.

Kouman ?

- Si yon fanm pè pou l pa vin ansent apre l fin fè bagay san pwoteksyon, oubyen aprè yo fòse l fè bagay, li ta dwe ale nan yon sant sante prese prese.
- Se nan men yon moun ki konn bay swen sante sèlman ou dwe pran kontrasepsyon ann ijans lan.
- Ou ka sèvi avè l jiska 5 jou (120 èdtan) apre w fin fè bagay. Plis ou pran kontrasepsyon ann ijans lan bonè, plis w ap gen chans pou li anpeche yon gwosès.
- Kontrasepsyon ann ijans gen òmon ki anpeche gwosès la rive. Se menm òmon sa yo yo itilize nan grenn pou planing.
- Li enpòtan pou sonje kontrasepsyon ann ijans mwen efikas pase lòt metòd kontrasepsyon yon moun ka itilize pandan y ap fè bagay (kapòt ak grenn pou planing.)
- Kontrasepsyon ann ijans p ap anpeche enfeksyon moun pran nan fè bagay, oubyen enfeksyon VIH/SIDA.

Nòt enpòtan:

Se pa tout kote w ap jwenn kontrasepsyon ann ijans fasil. Mande doktè, enfimyè, oksilyè, ajan sante ak reprezantan Ministè Lasante pou yo fè tretman sa a vin disponib nan zòn ou an.

Ti Koze sou Lasante 2

Tretman 72 zè (“Prophylaxie post-exposition”).

Ki lè ?

Ou mèt lanse ti koze sa a avèk yon ti gwoup moun, nenpòt ki lè.

Ou mèt lanse ti koze sa a avèk yon pasyan tou, si li te fè bagay san pwoteksyon, oubyen sibi kadejak mwens pase 3 jou anvan ti koze sa a. Sonje tou, se pasyan an ki konnen sa ki pi bon pou li, se li k ap pran desizyon sou sa l ap fè ak kò li.

Poukisa ?

Moun ki te an kontak ak san enfekte pa VIH/SIDA, oubyen moun ki te fè bagay ak yon moun enfekte ak VIH/SIDA, kapab itilize tretman 72 zè a pou prevansyon ann ijans kont VIH/SIDA. Sa itil sitou pou tifi ak fanm ki te fè bagay, oubyen yo te fòse fè bagay ak yon moun ki enfekte (oubyen ki petèt enfekte) ak VIH/SIDA.

Kisa ?

Tretman 72 zè, sa yo rele en Franse “prophylaxie post-exposition”, se yon medikaman ki diminye chans yon moun pou li vin enfekte ak VIH/SIDA aprè li antre an kontak ak viris la.

Kouman ?

- Nenpòt moun ki santi li te kapab an kontak ak viris VIH/SIDA a ta dwe ale nan yon sant sante prese prese apre kontak la fin fèt.
- Tretman 72 zè a dwe kòmanse pi vit ke posib. Li pa valab apre 3 jou (ki se 72 zèdtan) fin pase apre kontak la. Plis tretman an kòmanse bonè, plis li genyen chans pou li anpeche yon enfeksyon VIH/SIDA.
- Tretman 72 zè a se yon tretman ki fèt ak medikaman anti-retwoviral pandan kèk semèn.
- Pasyan an dwe pran tout tretman an nèt.

- Se sèl moun ki gen tèl VIH/SIDA yo negatif ki kapab pran tretman an, paske si yo te gen viris VIH/SIDA a nan san yo deja, tretman 72 zè a kapab anile efè tretman regilye pou VIH/SIDA a. Kidonk, pou yon moun kapab pran tretman 72 zè a, li dwe fè tèl VIH/SIDA anvan 3 jou fin pase apre kontak la, e tèl la dwe negatif.
- Tretman 72 zè a pa garanti pou li anpeche enfeksyon VIH/SIDA aprè yon kontak. Jèfò w ap fè pou anpeche enfeksyon an anvan w an kontak toujou pi efikas (tankou sèvi ak kapòt, evite kontak ak likid ki enfekte, elatriye).
- Tretman 72 zè a pa ka anpeche lòt maladi moun pran nan fè bagay, oubyen gwosès, li sèlman diminye risk pou moun nan pran VIH/SIDA.
- Pasyan ki te pran tretman 72 zè a, e ki pa t gen lòt kontak annapre ki te ka mete yo an danje pou pran VIH/SIDA, dwe fè tèl apre 6 semèn dabò, answit 3 mwa, epi 6 mwa annapre, pou asire yo pa gen viris la nan san yo.
- Si yon fanm ansent, yo dwe enfòme li: si li pran tretman 72 zè a pandan 3 premye mwa gwosès la, yo pa ka garanti sa p ap gen efè endezirab sou sante oubyen sou lavi tibebe ki nan vant li. Li dwe fè chwa li ant sa ak danje enfeksyon VIH/SIDA ni pou li, ni pou tibebe nan vant lan, sizoka li pa ta pran tretman 72 zè a.
- Swen yon moun bezwen apre li te sibi vyolans seksyèl, se pa sèlman remèd medikaman.
- Moun ki sibi vyolans seksyèl dwe kapab jwenn kawonnseling pou VIH/SIDA tou, epi yo dwe jwenn moun ki fòme nan sipò siko-sosyal. Sipò sa a kapab ede moun nan remonte moral li, epi ede li rejwenn plas li nan kominote li.
- Chèche konnen si tretman 72 zè a disponib nan zòn ou a.
- Si genyen l, fè lòt moun konn sa!
- Si pa genyen l, fè yo tande w! Pale ak lidè kominotè yo, reprezantan leta, reprezantan Ministè Lasante, ajan sante, ak lòt lidè, pou fanm kapab jwenn gwo sèvis esansyèl sa a.

Ti Koze sou Lasante 3 Di NON, mwen p ap fè bagay!

Ki lè ?

Ti koze sa a pral mande w fè je de wòl (tankou yon ti teyat) ak moun yo, oubyen pasyan an. Ou dwe asire w moun yo, oubyen pasyan an enterese konnen kijan yo kapab di non, yo pa vle fè bagay.

Kisa ?

Di non, mwen p ap fè bagay kapab pa fasil, men li enpòtan - li se dwa w tou! Reflechi sou detay, epi fè pratik sou jan pou w di non, kapab rann li pi fasil pou ou, pou lè w a va genyen pou w di non toutbon pi devan.

Poukisa ?

Se ou ki pou chwazi ki lè, kijan, epi ak ki moun ou vle fè bagay. Kò w se pou ou li ye. Ou gen dwa deside sou tout sa ki gen rapò ak kò w.

Kouman ?

Kouman w ka di yon moun non, ou pa vle fè bagay ansanm avè l? Nan je de wòl sa a, pasyan an kapab deside jwe wòl mari li, oubyen menaj li, epi fasilite a ap pran wòl pasyan ki vle al fè tès la. Apre sa, pasyan an ka chanje wòl pou li pratike sa li menm li pral di.

Men kèk egzanp pou louvri konvèsasyon an:

- Mwen pa vle fè bagay avèk ou. (Gen de lè, yon ti pawòl byen senp e byen klè kapab se li ki bon!)
- Sa fè m plezi dèske ou vle fè bagay avè m, men m ap eseye pwoteje sante m, epi m te fè chwa pou m pa fè bagay ak pèsonn.
- Mwen genyen anpil enkyetid pa rapò a zafè VIH/SIDA, e mwen pa kapab sou sa avèk ou lè mwen santi mwen nan eta sa a.

Reflechi sou kouman lòt moun nan ta ka reponn, e sou sa ou ta kapab di li annapre:

• Mari, oubyen menaj:

Se pou sa ou la menm! Se devwa w, kòm madanm mwen pou ban m sèks.

Menm Labib di sa!

•Fi a (moun ki pa vle fè bagay):

Labib di: mari a dwe renmen madanm li jan Jezi renmen Legliz la tou (Efezyen 5:25-27). Èske se pa devwa ou kòm mari mwen pou w ede m santi m byen, epi an sekirite, yon fason pou fanmi an kapab byen, epi an sekirite?

• Mari, oubyen menaj:

Mwen pral fòse w fè bagay avè m.

•Fi a (moun ki pa vle fè bagay):

Poukisa ou ta vle fè bagay avè m lè mwen pa pare? Plezi a pral pi bèl pou ou lè mwen sou sa.

• Mari, oubyen menaj:

Mwen gen bezwen seksyèl ou dwe satisfè.

•Fi a (moun ki pa vle fè bagay):

Tout moun gen bezwen seksyèl. Mwen respekte pa w yo, men bezwen pa m kounye a se pa fè bagay. E mwen mande w pou respekte sa.